

Efesus Tere Poolnoj Efesus yoŋoo Tere ano. Jen-asa-asari qaa

Poolnoj Room sitiwaan kapuare mirinoj rama Efesus uumeleenj tuuŋ yoŋoojoj Tere koi ooro. Efesus ii Eisia prowinswaa siti waŋa. Siti iikawaa uutanoj koŋkororo mamaga ama meŋ laligogi. Poolnoj misin gawoŋ meŋ liligoro indiŋa karoŋ kolooro Efesus kaŋ gbani karoŋ kanoŋ Buŋa qaa jeŋ laligoro. Efesus sitinoj Juuda ejemba tosaanŋa gomaŋ toya yoŋoo batugianoj laligogitiwaajoj Poolnoj tere koi oon kokaen kuma oŋono, “Kraistnoj tuuŋ woi mindiriro uumeleenj tuuŋ motooŋgo koloojao.” (2.15-16), (3.6) Anuttunoj uusiŋa ano kaleŋmoriaŋa uumeleenj tuuŋ ananaajoj nomaeŋ ano eji, ii mamaga jeŋ asarija. (3.10) Iikawaa sare-qaaya karoŋ ii kokaen jero:

1. Uumeleenj kanageso oŋonoj sele busu motooŋgo koloogi Kraist ajo wanŋia kolooja. (1.23; 4.15-16)
2. Uumeleenj kanageso oŋonoj miri motooŋgo kaanŋa koloogi Kraistnoj oŋoo tandogia kombombanŋa kolooja. (2.21-22)
3. Uumeleenj kanageso oŋonoj emba buŋa kaanŋa koloogi Kraistnoj logia kolooja. (5.25-27) Kaaŋagadeej Kraistnoj Efesus oŋoo tuuŋ woi mindirin orono iikawaajoj sele busu motooŋgo kolooju. Asasagaa ejemba koloogitiwaajoj laaligogiaa gejanono qaaya qaaya ooro. Kianj.

Buk kokawaa bakaya waŋa 4 ii kokaen:

Qaa mutuya 1.1-2

Kraist ano uumeleenj kanageso 1.3–3.21

Kraistwo laaligo gbilia 4.1–6.20

Terewaa qaa kota waŋa 6.21-24

¹ *Anutunoj Pool nii uusiŋaa so wasiŋ nono Kraist Jiisaswaa aposol koloojen. Momalaari alauruna soraaya Kraist Jiisaswo qokotaan Efesus sitinoj laligojuti, niinoj oŋowo qaa amin mobombaajoj tere koi oojen.

² Anutu Maŋnana ano Poŋ Jiisas Kraist yoronon mono kaleŋ-moriaŋ oŋoni luaenonj laligowu.

*Kraistnoj Anutuwaa kotumotueya
nonomakeja.*

³ Anana Poŋnana Jiisas Kraistwaa Maŋa Anutu mepeseenkeboŋa. Iinonj anana Kraistwo qoko-taaniŋ uunananonj qeaŋgowaatiwaajoŋ Siwewaa kotumotueya ano kaleŋa kania kania ii uu-nananonj anota laligoŋ koujoŋ.

⁴ Anutunoj anana wala monowaa monoy-anonjga kokaeŋ koloowombaajoŋ meweengonj nonono: Kraistnoj nemuŋ koma nonono anana iwaa buŋa soraaya koloonj Anutuwaa jaase-waŋanoj koposowaa qaanana qaa namboŋa. Kaeŋ meweengonj nonoma iikawaa gematanonj Siwe namo mokoloŋ ama oroono. Kambanj iikanonjadeenj kanaiŋ ejemba jopagoŋ nonoma laligoŋ kouro.

* **1:1:** Apo 18.19-21; 19.1

5 Jopagoŋ nonoma uusiŋaa so walawala qaa je areŋa ama qaanana kokaen jeŋ tegoro: Ji-isas Kraistnoŋ nemuŋ koma nonono Anutunooŋ nonoono iyanjaŋ meraboraŋa koloowonja.

6 Wombo Meria ii ananaajoŋ wasiro kamaaŋ Anutuwaa kaleŋmoriaŋaa ku-usuŋa buŋabuŋayawo qeleema sewaŋa qaa eeŋ nonono. Anana mono kaleŋmoriaŋa iikawaajaoŋ Anutu mepeseen muŋkebonja.

7* Anutuwaa kaleŋmoriaŋaa kowia ii somata qatawo. Kawaa so Jiisasoŋ saya maama iikanooŋ downana mero. Ii merotiwaajaoŋ Anutunooŋ saanoŋ siŋgisoŋgonana mesaŋ soŋgbama nono-makeja.

8 Iinoŋ kaleŋmoriaŋa ii kowianooŋga kele-maleleŋ maaro qanananoŋ uro. Momakootoya uuta kuuya iikawaan so kokaen meŋ asariŋ nonono:

9 Anutunooŋ wala iyanjaŋ uutanooŋ qaa areŋ somoŋgoŋ moro awaa kolooro qaa areŋa ii aasaŋgoyanoŋ ero eeŋ laligoŋ kougitoo, Kraistnoŋ Anutuwaa qaa jetaa so otaaŋ kamaaŋ anana ninisaano iima moniŋ.

10 Anutunooŋ waladeeŋ kaleŋmoriaŋ areŋaa kania ii kokaen romoŋgoro, “Anutu niinoŋ areŋ ii otaaŋ laligoŋ laligowe kambaŋa tororo kaŋ ku-uromoŋ hoŋawo kolooro kokaen asugi-waa: Kuuya Siwe gomambaa jakyea jakyea iikanooŋ me namonoŋ koloŋ laligojuti, niinoŋ mono ii kuuya mindiriŋ somoŋgoŋ oŋomoŋa ano Kraist kuuŋ mube kuuya yoŋoo waŋgia motooŋgo koloŋ laligowaa.”

* **1:7:** Kol 1.14

11 Anutunoŋ waladeen iyanjaŋa uutaa so qaa somoŋgorota eji, mono areŋ iikawaa so kuukuu qaaya jero iwoi kuuya koloŋkeja. Iyanjaŋa areŋa iikawaa so walawala Juuda kanageso nono iyanjaŋa buŋa koloŋ laligowombaajoŋ jeŋ tegon nonono. Kawaa so tosia anana Kraistwo qoko-taaniŋ metogoŋ nonono iwaanoŋ oyanboyaaŋ akadamu ii borosamo kaŋa buŋa qeŋ aoŋ laligoŋ.

12 Juuda kanageso nononoŋ Kraistnoŋ galeŋ koma nonombaatiwaajoŋ mamboma walawala jejeromonromoŋ ama muŋ laligoŋ kouniŋi, iinŋoŋ anana Anutuwaa ku-usuŋa buŋabuŋayawo ii mepeseenŋ laligowombaajoŋ ama meweeneŋgoŋ nonono.

13 Waba kantri oŋoonoŋga tosianooŋ kaŋagadeenŋ Kraistwo toroqeoŋ qokotaagi. Hamoqeŋewaa Oligaa Buŋaya jegi qaa hoŋa ii moma uugia meleeneŋgi. Uŋa Toroya iinŋoŋ Anutu qaqabuŋayaa muŋgeŋ aiweseya kolooja. Uŋa ii wasiro kamaawaatiwa qaa somoŋgoroti, iinŋoŋ mono ii uugianooŋ ano kemero. Kraist moma laariŋ mugi Anutunoŋ aiweseya kombombaŋa ii mokotaanŋ oŋono laligoju.

14 Anutunoŋ kanagesouruta Siwewaa oyanboyaaŋ akadamu nonomambaa qaa somoŋgoroti, ii mewombaa aiweseya Uŋa Toroya ii wala ama nonono. Uŋa Toroya uunananooŋ ano laligojiwaajoŋ mono kokaŋeŋ moma kotiijoŋ: Anutunoŋ dowenana meŋ buŋauruta kolooniŋ era namonoŋga nunuano Siwenooŋ uma oyanboyaaŋ mokoloowooŋa. Kawaajoŋ mono Anutuwaa ku-usuŋa buŋabuŋayawo ii

mepeseenkeboŋa. Kianj.

Poolnoŋ Anutu mepeseen kokaen qama kooliro:

15 Kanon oyaŋboyəŋ mokoloowombaajoŋ ama niinon Efesus oŋoojoŋ qama kooliŋkejeŋ. Ononoŋ Poŋ Jiisas pondan moma laariŋ ejemba soraaya kuuya uugianon jopagoŋ oŋomakejuti, tosianon iikawaa buju qaaya jegi mobe.

16 Kawaajoŋ buju qaa ii mobeti, niinon kaanagadeeŋ oŋoojoŋ ama Anutu mepeseen laligoweti, ii mende mesaowe. Qaago. Niinon qama kooliŋ kanon romongoŋ oŋomakejeŋ.

17 Romongoŋ oŋoma Poŋnana Jiisas Kraistwaa Anutuya ii kokaen qama kooliŋ muŋkejeŋ, “Oo Maŋnana ku-usuŋ Toya, gii mono Uŋaga Toroya ii Efesus alaurunana oŋombä. Uŋa ii uugianon ana momakootogia qaita moŋ kolooro Anutuwaa kania awaagadeeŋ injsaano moma yagowuya.

18 Anutu, gii mono uugiaa jaaya meŋ asarina geenŋaa Buŋagaa kania moma yagowuya.” Anutunoŋ iyanjaas ejemba soraaya nonoojoŋ Siwe Buŋa ku-usuŋa buŋabuŋayawo ii nonomambaa qaa somoŋgoro oŋo iwoi ii mokoloowuti-waajoŋ mamboma jejeromoŋromoŋ ambutiwaajoŋ oŋoono. Jejeromoŋromoŋ aŋgi Jiisasnoŋ mombo asugiro akadamugiawo koloowuti, oŋo oyaŋboyəŋ iikawaa kania moma sorogowutiwaajoŋ qama kooliŋkejeŋ.

19 Moma laariŋ muniŋ Anutuwaa ku-usuŋa kotakotanoŋ uunananon seiŋ gawoŋ meŋkeji, iikanon mono somata qatawo tetegoya qaa kolooja. Oŋo iikawaa kania moma kotowutiwaajoŋ qama kooliŋkejeŋ. Esuŋmumuya

damuyawo kanoj selenana kotoj inaaŋ nonomakeji, Anutunoj iikawaa usuŋa ii kokaen qendeema nonono:

20 *Anutunoj ku-usuŋa gawonoj ama Kraist meŋ gbiliŋ muro koomunonŋa waaro ano wano Siwe gomanoŋ uma sopaya sopaya lligonŋ jakeya jakeya uŋuugunŋ uro Anutunoj iyanja a boro dindiŋanooŋ duŋ rara mutuyanoŋ anota raja.

21 Ano jinkaronŋ duŋanooŋ rama ilawoila kuuya waŋnanaga nanja. Beŋ kawali galen ano yoŋoo newogianooŋ jawiŋ, poŋ qereweŋa ano gawman kiap uuta ano kamakamaata kuusunŋiawo galen koma nonomakejuti, Kraistnoŋ mono iyoŋoo wanjalegia kolooŋ korebore galen koma oŋomakeja. Siwe gomanoŋ, namonoŋ ano yoroo batugaranoŋ galen qa kuuya qama oŋoŋgi bosinjuti, Kraistnoŋ mono ii kuuya uŋuugunŋ uja. Balombaa kambanŋ kokaanŋondeeŋ qaagoto, kanageŋ kambanŋ qaita moŋ kolooro laligoŋ ubonjati, iikanooŋ kaanŋagadeeŋ ilawoila kuuya galen koma laligoŋ ubaa.

22 **Anutunoj uŋa, ome, ejemba ano ilawoila kuuya ii meŋ kamaanŋ Kraistwaa baatanooŋ ama nonono laligonŋ Poŋnan a uuta kolooja. Anutunoj Kraist ii uumeleeŋ kanageso nonooma waŋnanan nambaatiwaajooŋ kuuj muro laligoja.

23 Iinoŋ kopagoŋ nonoma zioz ananaa waŋnanan kolooro anana iwaŋ honja a kana boboria koloojoŋ. Kraistnoŋ waŋnanan kolooŋ aŋodeeŋ raro mende sokonagato, anana iwaŋ dondomonjurutaa kolooŋ iwo torogeniŋ

* **1:20:** Ond 110.1 * **1:22:** Ond 8.6 * **1:22:** Kol 1.18

hoñanoñ asugiro sokonja. Kraistnoñ kaañjadeeñ ilawoila kuuyaa dondomoña moñ koloñ toroqero korebore anana mono Anutuwaa akadamunanawo asuginiñ sokoma kemakeja. Kianj.

Koomuyanoñga gbiliñ Kraistwo kottiñ laligojoñ.

2

¹ *Waladeeñ kana uuguñ singisongoya singisongoya anjiti-waajoñ laaligo koomuya laligoñ kougi.

² Oñjo kambaj iikanõ balombaa nanamemeñ bologa otaagi. Omejiilan yonoo Poñgianõ kam-ban kokaamba Siwe namo batugaranoñ laligoñ qootogo ejemba uugia sololooñ galeñ koma oñomakeji, mono iwaanoñ qokotañ teñ koma muñ laligogi.

³ Anana kuuya kaañjadeeñ wala yonoo batugianoñ silemale ama lañ laligonij. Uu selewaa siijnana kombombaňa bologa otaañ ananaa jaa-jaa laligonij. Kaen lañ laligonij Anutunoñ nini-iro mende sokono iriñsonsooñ qanananoñ ano laligonij. Qaa qootogo ejemba tosaanja yonoo so kaña Anutuwaa iriñsonsooñaa buñä koloñ laligonij.

⁴ Kaañ laligoninto, kambaj kokaamba iikañ qaago. Anutunoñ kiañkomuya tetegoya qaa kanoñ jopagoñ nonono.

⁵ Kana uuguñ Anutu qetama muñ iikawaajoñ koomuya koloñ laligoninto, Anutunoñ Kraist

* ^{2:1:} Kol 2.13

mej gbiliroti, anana mono kaanjadeen mej gibilij nonono kotoij laligojon. Iwaa kalej moriajanon mono hamo qej ojono mombo letongi.

6 Kraistnoj waaroti, anana mono kaanjadeen nonomindiiro koomuyanoja waanij. Anutunon Kraist Jiisas wano Siwe gomanon uroti, anana kaanjadeen Siwe laaligowaa jake ejuti, mono iikanon nonono iwo tosaanjä galej koma ojoma laligojon.

7 Anutunoj kokaembaajoj kaej nonono: Anutuwaa kalej-moriajanon kowia tetegoya qaa iikanon asuganoj asugiro moma asariwombaa-joj moro. Moma asarin kanagen kambanja kam- banja qaita moj asugiro tetegoya qaa laligoj ubonjati, kambanja iikanon ii mej somariij nono- mambaajoj moro. Anutunoj Kraist Jiisas wasiro kan uujopaya kaej qendeema nonono.

8 Anutu moma laarij mugi kalejmoriajanon mono hamo qej ojono mombo letongi. Ojoangio nemuñ koma aon iikaanja kanon mende letongito, Anutunoj kalejaajoj ama mej letoma ojono.

9 Aنجio iwoi moj ama mej sororogogitiwaajon mende letongi. Mojnoj moj aňaa selia mej ubabotiwaajon mono kalejmoriajaajojadeen kaej ama ojono.

10 Anana Anutuwaa borosowoga laligojon. Kraist Jiisaswo qokotaanij Anutunoj uu doga mokoloon nonono. Anutunoj walawala gawon awaa awaa meweengon mozozonjgoroti, anana ii mej laligowombaajoj kaej mokoloon nononota laligojon. Kianj.

Kraistwo qokotaaq sele busu motoonjgo koloojoq.

¹¹ Kawaajon Efesus oño wala Juuda ejemba mende kolooq Anutuwaanoq kanageso mende laligogiti, mono ii romonjgoq laligowu. Tosianoj oñoojoq kokaen jeq jeq oñoma laligogi, “Nono Anutuwaa aiwesenanawo laligojonto, kantri tosaanja oño ejemba omaya aiwesegia qaa!” Qa ii eja boronoq aiwese selenanananoq kotonkejuti, mono ii romonjgoq jeq laligogi.

¹² Oño kambaq iikanoj uugia Kraistwo mende jopagon aqñ eeñ yamagen laligogi. Waba kantri oño Juuda kanageso nonoo too leeurunanaga laligogi. Anutunoq ejemba iyanjaajoq meweengon nonono laligojoni, oño nonoo batunananon qagia qaa laligogi. Anutunoq Buñaya alauruta oñomambaajoq jeq qaa somongoroti, oño ii mende totooq moma kotoq tomipi laligogi. Oyanboyaq koloowombaa jejeromoqromonjia qaa. Anutugia qaa kaajna namonoq eeñ laq laligogi. Mono ii romonjgoq laligowu.

¹³ Oño wala sigeñsigen laligogito, Kraist Jisaswo qokotaagi sayanon songbama ojono kambaq kokaamba afaangoq Anutuwaa kosianoj kañ laligoju.

¹⁴ Kraist ajo luae Tonana kolooja. Iinoq Juuda kanageso ano waba kantri ejemba tuuñ woi anana mindirij nonono mutulanqonkejon. Batunananon kere eñ sopa renjeñ kotiga kuuñ mendeema nononoti, iinoq mono sonjo ii riwagoro uumeleenj kanageso motoonjgo koloojoq.

15 *Jiisasnoj iyanjaa baloŋ selianoŋ komuro iikaanja kanoŋ Juuda nonoonoŋ Kana qaa ano iikawaa jojopaŋ qaaya ano jeŋkooto tosia ii kondeeno. Tuuŋ woi mindiriŋ nonoma kanageso gbilia motoonŋo koloowombaajoŋ ii kondeeno. Kawaajoŋ uu gbilia mokoloŋ nonono Kraistwo qokotaaniŋ batunanananoŋ luaeya kolooro.

16 *Kraistnoŋ komuŋ kere nanamemenana maripoonŋo qero komuŋ kamaaro. Sele busunoŋ motoonŋo komurotiwaa sayanoŋ mono ejemba tuuŋ woi nunuano saanoŋ eleema Anutuwaa kosianoŋ kawoŋa. Kaŋ mindiriŋ nonono saanoŋ boroqeqe amboŋa. Ii andaboron Kraistwo sele busu motoonŋo koloŋ laligojoŋ.

17 *Kraistnoŋ kaŋ luae koloowaatiwaa Buŋaya ii waba kantri ejemba Anutu gema qeŋ sigeŋsigeŋ laligogiti, oŋoojoŋ jeŋ asariŋ oŋono ano Juuda ejemba Anutuwaa kosianoŋ laligoninji, mono nonoojoŋ motoonŋadeenŋ jeŋ asariŋ nonoma laligoro.

18 Kraistnoŋ Juuda ano waba kantri ejemba anana kuuya nemuŋ koma nonono Uŋa Toroya motoonŋonoŋ kana qendeema nonono saanŋoŋ afaaŋgoŋ Maŋnanaa jaasewaŋjanooŋ keuboŋa.

19 Kawaajoŋ oŋo Juuda ejemba qaagoto, kileŋ waba ejemba tawatawaya ii mende toroqeqeŋ laligoju. Anutuwaa gomaŋ baloŋ toya soraaya koloogi nonowo motoonŋ Anutuwaa uumeleeneŋ kanageso koloojoŋ.

20 Gejatootoo ejemba yoŋonoŋ waladeenŋ Anutuwaa qaanoŋ tando osoŋ kuugi Kraist

* **2:15:** Kol 2.14 * **2:16:** Kol 1.20 * **2:17:** Ais 57.19

Jiisas aŋo kaŋ tandonana kombombanŋa koloŋ aposol wasiŋ nonoma waŋnana nano Anutuwaa uumeleen jigo koloojoŋ. Oŋo kaŋagadeen tando iikanooŋ keuma naŋgonanŋo ama aŋo kotikotii mokoloŋkeju.

21 Iinoŋ miri ii muzugoŋ mindirin somongoro namakeja. Anana Pombo qokotaanŋ nama mutulanŋoniŋ momalaarinananooŋ kотiiŋ somariiro Anutuwaa uumeleen jigo kowoga koloojoŋ.

22 Oŋo kaŋagadeen Pombaanoŋ qokotaanŋ uumeleen alaurunana tosaanŋa yoŋowo mutulanŋoŋ motoonŋ nama uugia naŋgoŋ aŋo kotikotii mokoloŋkeju. Kaeŋ nama Anutuwaa uumeleen jigo koloogi Uŋa Toroya uugianooŋ anota aŋo jigoya iikawaa uutanoŋ laligoja. Kiaŋ.

3

Poolnoŋ waba kantri yoŋoonooŋ kema Buŋa gawoŋ mero.

1 Kania iikawaajoŋ ama Pool niinoŋ waba kantri ejemba oŋo ilaŋŋ oŋomambaajoŋ gawoŋ meŋ laligojen. Kaeŋ laligowe Kraist Jiisaswaa gawoŋ mewetiwaajoŋ kapuare mirinoŋ noongi rama simiŋ kuma qama kooliŋkejeŋ.

2 Anutunoŋ kaleŋmoriaŋa kantri tosaanŋa oŋoojoŋ mendeema oŋono qeaŋgowutiwaā gawoŋ nonoti, oŋo ii oŋanooŋ modaboroju.

3 Anutunoŋ qaa areŋa aasaŋgoya nisaama jero moma yagojeni, qaa iikawaa kania torodaa-monda ooŋ oŋombe.

4 *Ooŋ oŋombeti, oŋo tere ii weenŋoŋ saanoŋ noo kaniana kokaeŋ moma asariwu: Niinoŋ Kraistwaa kania aasaŋgoya ii awaagadeeŋ moma kotoŋeŋ.

5 Monowaa monoyanoŋga ejembaŋoŋ kanaŋ laligoŋ kouma laligogiti, iyonjonon kamban iikanon Buŋa aasaŋgoya iikawaajon tompin laligogi. Kaŋa laligoŋ kougi, kamban kokaamba Uŋa Toroyanoŋ ii Anutuwaa aposol ano gejatootoo ejemba tak-kootoya nonoojoŋ jeŋ ninisaano mojoŋ.

6 Buŋa aasaŋgoya ii kokaeŋ: Kraist Jiisasnoŋ oyanboyaaŋ buŋa qeŋ nonombaatiwaajon jeŋ qaa somoŋgoroti, oŋo ii Juuda nonowo ororoŋ aŋgoŋ koma meŋ laligoju. Oligaa Buŋaŋ iikawaal kania ii waba kantri ejemba oŋoojoŋ kaŋagadeeŋ qendeema oŋomakeja. Oŋo uugia meleema saanoŋ nonowo motooŋ kotumotueyaa Buŋaya so motoondeeŋ buŋa qeŋ aŋ laligoju. Uugia Anutuwaa somoŋgoŋ motooŋ Kraistwaa sele busuya koloŋ nonowo tuuŋ motooŋgo nanjoŋ.

7 Iwaa ku-usuŋaŋoŋ mono noo uuna sololooro uuna meleembe Anutunoŋ kaleŋmoriaŋa sewarzia qaa nono. Ii nono kana kolooro Oligaa Buŋawaa gawoŋ meme ejaga koloowe.

8 Niinoŋ Anutuaanooŋ kanageso soraaya kuuya oŋoo newo baagianoŋ kamaaŋqeqeta totooŋ laligojeŋ. Kaeŋ laligojento, Anutunoŋ kileŋ kaleŋa uuta koi kaaŋa nono: Niinoŋ Kraistwaa oyanboyaaŋaa Buŋaya ii waba kantri ejemba oŋoojoŋ jeŋ asarimambaajon simbawoŋawo mo-

* **3:4:** Kol 1.26-27

jej. Oyanboyaj iikawaa kania ii kuuya osoj moma kotodaborowonjatiwaa so qaago.

9 Anutunoj monowaa monoyanoj iwoi kuuya mokolooj Buñaya aasañgoya kojañgiro ejembanoj laligoj kouma laligogiti, kambaj iikanoj tompinj laligogi. Kawaajoj niinoj Anutuwaa Buñja arenj aasañgoya ii galerj koma laligowe hoñawo kolooñkeja. Niinoj iikawaa kania asuganoj jewe ejemba kuuyanoj moma sorogowutiwaajoj simbawoñjavo mojej.

10 Anutunoj momakootoya kania kania qaita moj ninisaano kambaj kokaamba uumeleej zioz tuuñ batunanananoj amiñ monij asuganoj kolooñ seiñkeja. Anutunoj uusiiñjä kokaej momakeja: Bej kawali galerj ano poj qereweja gajoba uuta ano kamaañqeqeta Siwe namo batugaranoj ilawoila kuuya galerj komakejuti, iyoñonoj kaanjagadeej Anutuwaa momakootoya ii geja ama mobutiwaajoj momakeja.

11 Yoñonoj ii mobutiwaajoj Anutunoj Buñja areñja ii monowaa monoyanonga kambajja qaanoj uutanoj jej kotiñj ano ero. Iikawaa so Poññana Kraist Jiisas wasiro hoñja mokolooro kanagesouruta kolooñ mindiriñ nanjoj.

12 Kraistwo qokotaaj nama moma laariñ munij Anutuwaa nagu-noj kaej tano saanoj iwa jaasewañjanoj keubombaajoj awasañkaka nanjoj.

13 Kawaajoj kokaej welema oñonjej: “Niinoj kapuare mirinonj rama oñjo qeañgowutiwaajoj ama konjiliñ moma laligoñkejeñi, iikawaajoj uugia mono mende kamaawa. Oñjo noo si-

imbobolona iikawaajoŋ ama saanoŋ akadamugiawoo koloowuya.” Kianj.

Poolnoŋ Efesus yonoojoŋ kokaen qama kooliro:

¹⁴ Kania iikawaajon niinon Maŋnana simiŋ kuma muŋ qama koolinkejen.

15 Iinondeen̄ mono maññana mutuya kolooja. Iwaa so Siwe ano namowaa kanageso kuuya anana ama qa ii menj qamakejoñ.

¹⁶ Kokaeŋ qama kooliŋkejeŋ, "Anutu, gii mono Uŋaga Toroya ama ojona uugianoŋ kotiŋkebaa. Goo Buŋaga ku-usuŋa buŋabuŋayawo ii tetegoya qaa kowiganon eji, gii mono ku-usuŋga iikawaa so meŋ kotiŋ oŋomakeba.

¹⁷ Meñ kotiñ oñona saano Kraist moma laariñ mugì uugianon duñ meñ laligowaa. Kaeñ laligoro kosogia Kraistwaa uujopanor mondongoñ men-dungoñ kemero rindangoñ nambu.

18 Uujopayanoŋ nemuŋ koma oŋono kanageso soraaya kuuya yoŋowo saanoŋ Kraistwaa uu-jopayaa kania moma kotowu. Jopagoŋ nono-makeji, uujopa iikawaa soya ii kokaeŋ: Goraaya leelee tetegoya qaa kema bimbimgoja. Koriga enduwaa enduyanoŋ kemalija. Koriga euwaan euyanoŋ uja. Kaŋjagadeen dutanoŋ emuwaa emuyanoŋ kemeŋ eja.

¹⁹ Kraistwaa uujopayanoo mono balombaa momonanaa soya uuguja. Ii moma komuwuti-waajor kokaen qama koolinkejen: “Anutu, gii mono akadamuga kuuya kanoj uumomogia saa qen musuluŋqoŋ oŋomba.”

20 Anutu kaen qama kooliŋ muŋ kokaembaajon
mepeseenkejen: Anana momonana uugun

iwoiwaajon qama koolij qisiwonaga me jaameleen uŋa iima romongowonagati eeŋ, iiŋoŋ mono iwoi ii saanoŋ meŋ kotij nonombaa. Anutu ku-usuŋanooŋ uunanananooŋ gawoŋ meŋkeji, iiŋoŋ mono iikawaa so qamakooli ano momonanaa soya ii uugudaboroŋ afaangooŋ iwoi kuuya saanoŋ nonomakebaa. Kawaajoŋ mepeseenŋ muŋkeboŋa.

²¹ Uumeleen kanageso anana ajoroon Kraist Jisasaŋwaajon ama Anutuwaa qabuŋaya mepe-seenŋ akadamuyawo kolooŋ ewaa. Ii beŋ isiurunana yoŋonoŋ meŋ kotij tetegoya qaa eŋ ubuti, kamban iikanooŋ mono kaŋiadeenŋ akadamuyawo kolooŋ ewaa. Qaa ii oŋanoŋ.

4

Kraistnoŋ mindiriŋ nonono sele busu motoongo koloojoŋ.

¹ Niinonŋ Pombo qokotaanŋ nama gawoŋa mewetiwaajon kapuare ejaga koloojeŋ. Qaa ii jedaboroŋ uugia qaa kokanoŋ jeŋ kuujen: Anutunoŋ nanamemeŋ akadamuyawo ama meŋ laligowutiwaajon oŋoonoti, iikawaa so oŋo mono laaligo qaita moŋ laligowu.

²* Mono uugia meŋ kamaanŋ ama qaa baatanooŋ kema ejemba gumbonjonjoŋ qaganooŋ ama oŋoma laligowu. Lombo mokosiŋgoŋ laligowu. Mono lolonŋgoŋ bologaa kitia mende meleembuto, qaqaangoŋ jopagoŋ aŋ laligowu.

³ Uŋa Toroyanooŋ uugia meŋ kululuŋ luae-waa kasanoŋ somongoŋ mindiriŋ oŋomakeji, oŋo

* ^{4:2:} Kol 3.12-13

mono uusoomoŋgo ii batugianoj ewaatiwaajoj kaparaŋ koma nambu.

4 Anutunoŋ oŋoonoti, iikanoŋ mono ororoj oyaŋboyaj koloowombaajoj jejeromoŋromomoŋgiā motooŋgo iikayadeej ama oŋono mamboma laligoju. Iikawaa so oŋo kaanjadeej Kraistwaa hoŋa sele busuya motooŋgo koloogi mono Uŋa Toroya motooŋgonoj inaaŋ oŋono laligowu.

5 Poŋnana motooŋgonoj galeŋ koma oŋono ororoŋ moma laariŋ mugi oomulu motooŋgo iikayadeej meŋ oŋoŋgi motooŋ koloonj laligoju.

6 Anutunana motooŋgonoj kuuya maŋ koma nonomakeja. Iinoŋ iwoi kuuya kore nunuuguj Poŋnana uuta kolooŋkeja. Kaeŋ kolooŋ jeta teŋ kombombaajoj kuuya kuuŋ inaaŋ nonoma uu-nana so laaligo ano rama momo nonomakeja.

7 Iikawaa so ororoj Kraistwaa sele busu motooŋgo laligojonto, Kraistnoŋ kaleŋmoriaŋa uusiŋŋaa so maama nonono. Gawoŋ memewaa momo kaleŋa kania kania ii motomotooŋ sonananoŋ mendeema nonono laligojoŋ.

8* Kawaa qaaya ii kokaen jegita Buŋa Terenoŋ eja,

“Iinoŋ eukanoŋ uma nama kapuare ejemba mamaga oŋono buŋauruta koloogi kaleŋa kaleŋa ii ejemba ananaajoŋ nonono.”

9 “Eukanoŋ uro,” Anutunoŋ qaa ii mono no-maembajoj jero? Iikawaa kania ii kokaen: Kraistnoŋ wala Siwenoŋga kamaaro. Mono namo dutanoŋ emukanoj kemero.

* **4:8:** Ond 68.18

10 Kamaaroti, iinoŋ mono kaŋagadeen eleema eu uro. Uma Siwe gomambaa jakeya kuuya unjuuguŋ qaganooŋ eukanoŋ uma laligoja. Iikanooŋ laligoŋ Siwe ano namowaa ilawoilaya kuuya ii esuŋanooŋ meŋ saa qeŋ kuuya sokondaborooŋ laligoja.

11 Kraistnoŋ ejemba ananaajon momo kaleŋa kania kania kokaeŋ mendeema nonono: Gawoŋa mendeema nonono tosianoŋ wasiwasi ejemba waŋa (aposol) koloogi. Tosianoŋ gejatootoo ejemba (profet) koloogi. Tosianoŋ uukuukuu ejemba (ewanjelis) koloogi. Tosianoŋ eja to pasto ano boi qaqazu koloogi.

12 Kraistwaa sele busuya ii uumeleen kanagesouruta. Nononoŋ yoŋoo uugia naŋgoniŋ kotikotii mokoloowutiwaajon gawoŋa kaeŋ mendeema kuuj nonono. Kanageso soraaya anana kuuyanoŋ uuwaa gawoŋ mewombaajon jojoridaborooŋ laligowombaajon ama kaeŋ inaaŋ nonono.

13 Kaanoŋ kaeŋ gawoŋ morota morota meŋ laligoŋ Anutu moma laarin kanageŋ Meria moma yagoŋ iikanooŋ meŋ kululuuŋ aoŋ motoonŋo kolooŋ namboŋa. Anutuwaa momoya ano akadamu iwoiya kuuya ii koreyanooŋ Kraistwaaŋ eja. Nononoŋ Kraistwaa kowinoŋa momoya ano esuŋa horoniŋ musulunŋoŋ nonono somariiŋ seiŋ kotaŋ laligonin akadamuya maama nonono kuuya asugiro laligowonja.

14 Toroqeŋ naamade kaaŋa laligowombotiwaaŋ Kraistnoŋ uunana kuuj iyaŋa kaaŋa akadamunanawo koloowonjatiwaajon inaaŋ nonomakeja. Naambora kaaŋa laligonin

gewoloŋ ejembanoŋ areŋ ii me ii ama mondonj tutugonj nonongi tama kamaaŋ nunuroti, oŋo mono iikawaa so kolooŋ laŋ laligowubo. Haamonoŋ momosiiŋ ewaewaŋ kono kowenonj qindiiro sirinoŋ godomaruru laŋ wama kemaqenj-karqenj ama simbirijſambaran amakeja. Kawaa so baloŋ ejembanoŋ selenonj kuukuu ama unju meŋ momo tiliqiliawo mokoloŋ ejemba laŋ kuma oŋongi jinjauŋ amakeju.

15 Iikawaa so laŋ mende laligowuto, qaa hoŋagadeeŋ pondanj jeŋ jopagoŋ aŋaŋ laligowu. Kaaŋa laligoŋ Kraistnoŋ waŋnana kolooji, kosogia mono iwaanoŋ mondonjgogi kemero rindanjoŋ iwoi kuuya kanoŋ somariiŋ kotiiŋ akadamugiawo kolooŋ laligowu.

16 *Kraistnoŋ waŋnana kolooŋ aŋaa sele busuya anana kuuya galeŋ koma nonono tokotokoya kuuyanoŋ sele busuya ano kana boria toroqeŋ somoŋgoŋ metulaŋgoŋ nononji摩托 oŋ koloojoŋ. Esuŋ motomotooŋ eŋ nononjiwaa so mono gawonana meŋ kotoŋgoŋ jopagoŋ aoniŋ hoŋa sele busuya iikanooŋ kotiiŋ somariiŋkeja. Kianj.

Asasagaa nanamemeŋ gbilia ama meŋ laligowu.

17 Kaaŋa koloojoŋiwaajoŋ niinoŋ Pombaajeta meŋ galeŋ meme qaa kokaeŋ jewe moma yagowu: Uumeleembaa gadokopa ejembauumomogia sooro kikisi kaaŋa kolooŋ eeŋ

* **4:16:** Kol 2.19

omaya laj laligoñkejuti, oño mono iyonoononj tani bologa ii mende toroqenj ama meñ laligowu.

18 Uumeleembaa gadokopa ejemba yoñoo uumomogia-noñ tiiro Anutuwo laaligowaajon sisau ama sooji. Momo bologanoñ uugia gojoma duurotiwaajon ama poumapou ama tompinj laligoju. Kawaajon Anutuwaanonoñ laaligo kotiganonj mende qokotaanjkejuto, iyanjiodeenj laj toontoonj laligoju.

19 Galenjia mende meñ aogi uugia gojondabororo gamu sayawo uñjuro laligoju. Uugia kaiserononj somoñgoñ meñ tilooñ ojono iwoi kaañdaajonj laj aisooñkeju. Iwoi meñgo mewombaaajoñ otoko ama koposoñgoñkeju.

20 Yoñonoñ kaeñ amakejuto, oño Kraistwo laaligowa kania ii kaña mende kuma oñongi mogi.

21 Oño qaa hoñaa Toya Jiisaswo qokotaagi iikawaa so kania kuma oñongi hoñaa kokaeñ moma yagogi:

22 *Wala nanamemeñgia walaga otaagi siñgia kombombañaa bologanoñ añgomokoloñ ama oñono tiwilaaj aowombaajonj añgi. Kana kuma oñongi mogiti, iikawaa so mono uugia walaga motogoñ giliñ gema qewu.

23 Uumomogia meñ gibiligi kolonjanij laligowutiwaajonj kana kuma oñongi.

24 *Anutunoñ anana añaa kaitaniaa so soraaya koloññ kotiññ laligowombaajonj mokoloññ nonono. Uu gbiliala laaligo solaña otaawombaajonj mono nonoono. Kawaajon uu gbilial

* **4:22:** Kol 3.9 * **4:24:** Jen 1.26; Kol 3.10

iikayadeen mono bo koŋgi kemero laligowu. Kana ii kaeŋ kuma oŋoŋgi moma yagogi.

25 *Kana kaeŋ ero anana Kraistwaa sele busuya motoongo iikawaa uutanoŋ daremuŋ kaŋa toroqen ala-ala kolooŋ laligojoŋ. Kawaajoŋ qaa qoloŋmolooŋgoya ii mono motogoŋ giliŋ kemero batugianooŋ qaa hoŋagadeen kuuya amin moma laligowu.

26 *Temboma kukupirinoŋ ambuti eeŋ, mono kileŋ siŋgiſoŋgo mende ambu. Irinŋia soombaati, qaagia ii mono uulaŋawo ween jaayanoŋ mende tegon kemero jeŋ tegogi solanjaniva.

27 Kaeŋ Kileŋaa Toyanoŋ batugianooŋ koubabotiwaajon qewagoŋ kambaŋ moŋ mende muŋ uulaŋawo yakariwu.

28 Moŋnoŋ yongoro meme laligoroti, iinooŋ kaŋa mombo mende amba. Kaeŋ qaagoto, mono iyanjaas borianoŋ gawoŋ kaparaŋ koma meŋ laligowa. Gawoŋ meŋ aŋaa nene hinaya mokoloŋ saanooŋ afaaŋgoŋ ejemba wanaya naŋgoŋ oŋomakeba.

29 Qaa saga moŋ jegianooŋga mende kamaawato, qaa ejemba uugia naŋgoŋ meŋ kotiiwaati, mono iikayadeen jeŋ laligowu. Ejemba qaagia moma uugia ejiwaa so qambaaŋmambambaajon amamaajuti, mono iikawaa so gejanono qaagia oŋoŋgi naŋa moma qeaŋgowuyaga.

30 Anutunoŋ buŋauruta downanana mero Si-wenoŋ uboŋati, kambaŋ iikawaajoŋ aiweseya kombombanjaŋ mokotaaj oŋono uugianooŋ kemeŋ

* **4:25:** Zek 8.16 * **4:26:** Ond 4.4

Anutuwaa muñgeña kolooja. Kawaajoj Anutuwaa muñgeña Uŋa Toroya ii mono wosobiri mende qej mubu.

³¹ Oňo mono uukaambo ano uuduuduu kuuya ii qetegoj giligi koriganoj raba. Uugerenonj mende juma oňoro uugianoj aoň yonj qama jeň aowubo. Kaanagadeen gemaqeqe qaa tokoronkota ii mende jewu. Aňgonjora kania kanianoj uugia meň tiloowabotiwaajon ii mono kuuya gema qegi korikori ewa.

³² *Korikori ewato, ala-alá meň migijiň aоň gumbonjonjoň qaganoy ama aоň laligowu. Kraistwo qokotaagi Anutunoj singisonjogogia mesaonj soňgbama ojenotí, oňo mono iikawaa so toroqej koposogia mesaonj aоň laligowu. Kiaň.

5

Anutuwaa asasaganoy laaligo ii kokaenj:

¹ Anutuwaa wombo meraboraaňa koloojuti-waajon siligia mono kaparaň koma Anutunoj amakejiwaa so ama otaan laligowu.

² *Kraistnoj jopagoj nonoma laaligoya nonoo-jonj ama qeleema mesaoro. Siimoloj oogi kaasoyanoj umakeroti, Anutunoj iikawaa so Kraist laaligoyaakaleňa ii moma aňgoj kono moroňa uňkoowayawo kaanja kolooj iwaa jaanoy pumpuňgoro aisooro. Oňo mono kaanagadeen uujopanoj nama Kraistwaa so jopagoj aоň ama meň laligowu.

³ Serowiliň ano aňgonjora kania kania me otokowaa (greedy) silia ii Anutuwaa jaanoy

* ^{4:32:} Kol 3.13 * ^{5:2:} Eks 29.18; Ond 40.6

mende sokonja. Kawaajoŋ Anutuwaa ejemba soraaya koloojutiwaa so iwoi kaaŋaa qaaya moŋ ii batugianoŋ mende oosiriŋ jegi mobu. Awawi!

⁴ Goŋ koma jonoŋsisi ama qaa saga arokuuku-uyawo ano qaa seŋa seŋa ii mende jewu. Iikanooŋ uugia meŋ tilooro mende sokonja. Kawaajoŋ ii mono mesaodaboroŋ mepemepesee qaa jeŋ seiŋ laligowu.

⁵ Qaa kota koi mono moma komuwu: Moŋnoŋ serowiliŋ me aŋgonjora me otoko kolooŋ iwoi-waajoŋ koposoŋgoŋkeji, iinoŋ mono Anutuwaa bentotoŋa buŋa qeŋ aomambaajoŋ amamaawaa. Nanamemeŋ iikanooŋ beŋ qoloŋmolongoŋoya me tando lopioŋ mepeseen oŋomakejutiwaa tania kolooja. Kaeŋ anji, iinoŋ mono Kraist ano Anutu yoroo bentotoŋ uutanooŋ keumambaajoŋ amamaawaa.

⁶ Anutunoŋ siŋgiŋsoŋoŋ iikaanjaajoŋ ama tem-boma iriŋsoŋsoŋa qaa qootogo ejemba yoŋoo qagianoŋ ano umakeja. Kawaajoŋ moŋnoŋ qaa omaya kaaŋa jeŋ kele ama tutugoŋ tiligoŋ onombabo.

⁷ Kawaajoŋ ejemba kaaŋa mono gema uŋuŋ yoŋowo ainjoloŋ mende laligowu.

⁸ Wala paŋgamanooŋ laligogito, kamban kokaamba Pombo qokotaŋ nama iwaas asasagawo laligoju. Nanamemeŋia mono asasagaa buŋaya koloojutiwaa so ama meŋ laligowu.

⁹ Asasagaa buŋa koloojutiwaa toomoriaŋa hoŋa ii kokaen: Oŋo nanamemeŋ awaa otaagi Anutunoŋ qaagia jeŋ tegoro solanjaniwu ano qaa hoŋa toonjadeen jeŋ laligowu.

10 Naa iwoi Pombaa jaanoŋ sokombaati, iikawaa kania mono moŋgama gosiŋ moma asariwu.

11 Paŋgamambaa nanamemeŋ gorosoŋa ama meŋkejuti, iyoŋowo mono ainjoloŋ mende toroqen laligowu. Yonoo kileŋagia ii mono iŋisaama asasaganoŋ ama jeŋ oŋombu.

12 Tosianooŋ siŋgisoŋgo aasaŋgoyanoŋ amakejuti, ii asuganoŋ jenij gamuyawo koloowabo.

13 Anutuwaa asasaganoŋ siŋgisoŋgogia kuuya meŋ asariro kaniagia hoŋjanooŋ mono asuganoŋ asugiwaaa.

14 Asasagaa Toyanoŋ mono aasaŋgoyaŋ iwoiya kuuya iŋisaano asasaganoŋ asugij ewaa. Kawaaŋjon qaa moŋ kokaen jegita eja,

“Gaŋ ejanji, gii mono uuga tooro moba.

Mono koomuyanoŋga gbiliŋ waana Kraistnon meŋ asariŋ gombaa.”

15 Qaa iikawaa so nanamemeŋia mono momakooto qaganoŋ ama meŋ laligowu. Moto koloon tompin laligowubotiwaajoŋ mono awaa-gadeen galeŋ meŋ aoiŋ laligowu.

16 *Kambaŋ kokaamba bobooli kambaŋ kolooji-waajoŋ ama uuwaat gawoŋ mewombaa kana moŋ koloowaati, kambaŋ ii mono mende mesoqesooŋ tiwilaawuto, ejemba koorongjanoŋ kema osoŋ qambaŋmambaŋ koma oŋombu.

17 Kawaaajoŋ eja uugia qaa kaaŋja laŋ mende laligowuto, Pombaa uusiŋja ii awaagadeen moma asariŋ nambu.

* **5:16:** Kol 4.5

18 Wain apu kotiga nej enkaloloj ambubo. Anjiaa jaajaa laligogi momogia bologanoj asugiro pañgamañ laaligonon ritegoj kemeñ tiwilaawubo. Kawaajoj enkaloloj ambuboto, Uña Toroyanoj uugia saa qewaatiwaajoj mono kaparañ koma nambu.

19 *Mono Buña qaa amiñ moma ondino (Bukson), mepemepesee rii (oonṣaa) ano uuwaar rii tosia ii uu wombogianoj qama Poj mepe-seenkebu.

20 Kaeñ me kaeñ kolooro iikawaajoj mono Pojnana Jiisas Kraistwaa qata qama Mañnana Anutu suulan dançiseñ jeñ muñ laligowu. Kianj.

Loemb a oñoo qambarjamban qaa

21 Kraistwaa jeta uuguwubotiwaajoj mono keegia moma batugianoj qaa baatanon kemeñ aoñ laligowu.

22-23 *Kraistwaa sele busuya ii uumeleenj kanageso. Iinoj iikawaa wañña ano Hamoqeqe Toya kolooja. Iikawaa so ejanoj kaañagadeenj embiaa wañña kolooja. Kawaajoj emba oñoo mono Pombaa qaa baatanon kekembaa so oñoañgiaa lourugia goda qen oñoma qaagia baatanon kema laligowu.

24 Uumeleenj kanageso anana Kraistwaa qaa baatanon nanjonji, iikawaa so emba oñonon kaañagadeenj mono lourugia yoñoo qaa kuuya otaañ laligowu.

25 *Kraistnoj iyanjaa uumeleenj kanagesoya jopagoj nonoma ananaajoj ama laaligoya

* **5:19:** Kol 3.16-17

* **5:22-23:** Kol 3.18; 1 Piito 3.1

* **5:25:** Kol 3.19; 1 Piito 3.7

togon qeleenoti, iikaanja eja ojonoj mono kaanjagadeej embaurugia jopagoj uukalej ama ojoma laligowu.

²⁶ Kraistnoj uumeleej kanagesoya Buŋa qaayanoj tak kotoj emba buŋaya soraaya koloowombaajoj apu kaaŋa kanoj soŋgbama menj solanjanij nonono.

²⁷ Iinoj anana bumbuŋa awaa soro koloowombaajoj moma uunanaa sunuya menj solanjanij jewoŋ gojejeraya qaa koloowombaajoj kaparaŋ komakeja. Kanageso soraaya koposowaa qaanana qaa koloowombaajoj momakeja. Kraistnoj kaŋ nunuano asamararaŋanoj eu keuniŋ jiilaŋanoj kuuro asariŋ emba buŋaya kaaŋa iyaŋaa jaasewaŋanoj nonoma nonoono akadamunanawo ano iimasiŋsiinanawo namboŋa.

²⁸ Eja ojo kaaŋagadeej mono Kraistwaanooj tani ii otaaj embaurugia jopagoj ojoma laligowu. Embia jopagoŋkeji, iinoj mono iyaŋa kalaŋ koma aŋkeja. Kawaajoj oŋoŋgisia sele busugia kalaŋ koma aŋkejuti, iikaanja mono embaurugia kalaŋ koma oŋoŋgi sokombaa.

²⁹ Moŋnoj moj aŋaa sele busuya kambaŋ moŋnoj kazi mende ama muroto, kuuya anana sele busunana wagiŋ kalaŋ komakejon. Kraistnoj kaaŋagadeej uumeleenj kanagesouruta anana sele busuya kaaŋa qaayanoj nunuaginj kalaŋ koma nonomakeja.

³⁰ Uumeleej kanageso anana Kraistwaa sele busuya koloojoj. Anana Kraist sele busuyaā dondonojuruta kolooj laligojoj. Kawaajoj nunuaginjkeja.

31 *Buŋa qaa moŋ kokaen ej, “Kawaajoŋ ejanoŋ mono nemuŋmaŋa oromesaoŋ embiawo qokotaŋ woi yoronoo selemotoongo koloŋ laligowao.”

32 Qaa ii sareqaa aasaŋgoya. Ii Kraist ano uumeleen kanageso ananaa uu soomoŋgonanaajoŋ jeŋ ooŋeŋ. Qaa areŋ iikawaa kania ii aasaŋgoya ano dusiita keemeya.

33 Kaeŋ koloojato, oŋoojoŋ qaa ii kokaen jeŋeŋ: Oŋo motomotooŋ mono kaŋagadeeŋ embaurugia oŋoŋgiŋ kalaŋ koma aŋkejutiwaas so jopagoŋ oŋoma laligowu. Emba oŋonoŋ mono kaŋagadeeŋ lourugia goda qeŋ oŋoma laligowu. Kianj.

6

Merabora ano nemuŋmaŋ oŋoo uusoomoŋgo

1 *Merabora oŋoonoŋ nanamemeŋ dindiŋa ii kokaen: Oŋo mono Pombo qokotaŋ nemuŋmaŋwoigia yoroo jegara teŋ koma otaaŋ laligowu.

2 *Anutunoŋ jojopaŋ qaa 1-2-3 kawaa tetegoy-anooŋ tawaya nonomambaajoŋ mende jero ejato, jojopaŋ qaa janjo 4 ii dondomoŋawo. Wala kokaen jeja, “Nemuŋmaŋwoiga mono goda qeŋ oroma laligowa.” Qaa ii teŋ koniŋ Anutunoŋ iwaat tawaya nonomambaa qaaya kokaen somongoro oogita ej,

3 “Goda qeŋ orona Anutunoŋ toomoriaŋ gono toroqeŋ namonoŋ kamban koriga laligowaa.”

* **5:31:** Jen 2.24 * **6:1:** Kol 3.20 * **6:2:** Eks 20.12; Dut 5.16

4 *Meraboraurugianoj uukanjaŋgiawo koloowubotiwaajon man ojonon mono qaanoj soya uuguŋ mende horon kiton ojomā laligowu. Kaeŋ qaagoto, Pombaa Kana qaa teŋ kombutiwaajon kuma ojomā iikawaa so mindinjor ojongi somariiwu. Kianj.

Welenqeqe ano galeŋ ojoo qambajmambaŋ qaa

5 *Welenqeqe ojo mono namonoj galeŋurugia yonoo qaagia Kraistwaa qaa kaaŋa teŋ koma sijaago siimeme mende amakebu. Qaagia uuguwubotiwaajon sombugia moma jeneŋgiawo ororo laligowu. Uugianoj gbingbaŋ mende ambuto, mono boŋ qeŋ nama ama meŋ laligowu.

6 Tourugianoj kondokondoowaa waŋ angi ejembanoj injisosoroowutiwaajon qaagoto, jaacasue mesaon uugia gawonoj ama meŋkebu. Kaeŋ ama Anutuwaa uusiŋa otaaq Kraistwaa welenqeqe kaaŋa kolooŋkebu.

7 Balon ejembaga weleŋ qeŋ ojonjonjeŋ Pon aŋa weleŋ qeŋ muŋkejoŋ. Kaeŋ moma gawoŋgia mono Pombaa jaanoj sokombaatiwaa so uuqeeeaŋgowo meŋ laligowu.

8 Qaa koi mobu: Ojoo batugianoj tosianoj gawoŋ toya laligoju ano tosianoj tourugia ii tawagia qaa eeŋ weleŋ qeŋ ojomā kamaaŋqegeta laligoju. Ii kileŋ daen yoŋonoj gawoŋ awaa ii me ii meŋkejuti, Anutunoj mono iikawaa tawaya ojono buŋa qeŋ aowuya. Qaa ii mono romoŋgoŋ laligowu.

* **6:4:** Kol 3.21 * **6:5:** Kol 3.22-25

9 *To ano welenqeqe ojoo Poŋgja motoonjo iinoŋ Siwe gomanoŋ laligoja. Iinoŋ ejemba tosaanja mende injisosoroŋ tosaanja mende sureen oŋomakejato, so motoongonoŋ gosiŋ qaanana jeŋ tegoŋ nonombaa. Galen oŋo ii moma kotojutiwaajon mono welenqeqe alaurugia yoŋowo wasombura maayanon aŋoŋ so motoonjo ama oŋoma horoŋ ureen memetorotoro mesaŋ laligowu. Kianj.

Anutuwaa jurujamban kuuya meŋ laligowu.

10 Terena oodaboromambaajon ama qaa kokaeŋ oojeŋ: Oŋo Pombo qokotaŋ naŋgi kuusuŋa somatanon mono inaan naŋgoŋ oŋono kotiŋkebu.

11 Kileŋaa Toyanoŋ selenoŋ kuukuuwaa momo areŋ kania kania amakeji, oŋo ii jaasewaŋ qeŋ kotakota nambutiwaajon mono Anutuwaa jurujamban kuuya meŋ koŋgi kemero laligowu.

12 Nononoŋ baloŋ ejemba sa busugiawo yoŋowo manja mende aŋkejonto, beŋ kawali galen ano koŋhaamo bologa bologa tuarenjen amma oŋombombaajon nanjoŋ. Beŋ kawali galen bologa namo sombiŋ batugaranoŋ jiŋkaron dunjianoŋ nama poŋ kaaŋaŋ galen komakejuti, ii mono qotogoŋ qetama oŋomakejoŋ. Kaaŋagadeeŋ poŋ qereweŋa boi uuta ano kamaaŋqegeta batunananoŋ paŋgamambaa ometotombaa eja geria laligoŋ ilawoila kuuya galen komakejuti, nononoŋ mono iyoŋowo manja qeŋkejoŋ.

* **6:9:** Dut 10.17; Kol 3.25; 4.1

13 Kawaajoj tuarenjenj ama oñombombaajoj mono Anutuwaanoj jurujambaj kuuya meñ konjgi kemero nambu. Kaeñ nañgi kereurugia kambaj bologanoj uñuwombaajoj alanzañ koumakebuti, kambaj iikanooj mono saanooj afaanjoj manja qeñ riitama oñombu ano manja qegi tegoro saanooj gomañ balongianooj wakasiñ nambu.

14* Jurujambajia mono kokañañ kaya mouma aowu: Qaa hoñagadeenj jejeta iikanooj mono irimuñgañ kaañañ iingianooj somoñgoj nambu. Nanamemeñ solaña soro ii totogianooj reen maleku kaañañ koma sopa somoñgoj aonj nambu.

15 *Kana esu mouma saanooj rindañgoj riñ kemakejonj. Kawaa so oñj mono luaewaa Buñja jeñ seiwombaajoj jojorigi iikanooj nemuñ koma oñombaa.

16 Jurujambaj iikawo toroqej sumañ wañña qata momalaari ii mono buñja qeñ aonj suulañ besaañ namakebu. Kileñaa Toyanoj ninidoñ siwisewe nonomambaajoj moma tiwo wasaya motoñkeji, iikawaa añgobato geria kuuya mono reen iikanooj qewagoj añgoj koma aonjkebu.

17 *Anutuwaa Hamoqeñe Toya ii mono buñja qeñ aowu. Buñja qeñ aonj mombo letombuti, doñhamo ii mono wañgianooj aeñ wañkou kaañañ mougi turuñ añgoj koma oñomakebaa. Uña Toroyanoj manjawaa soo somata nononji, ii Anutuwaanoj Buñja qaa. Ii kañañagadeenj mono buñja qeñ aonj uu wombogianooj ama manja iikanooj qenjkebu.

* **6:14:** Ais 11.5; 59.17 * **6:15:** Ais 52.7 * **6:17:** Ais 59.17

18 Jurujambangia kuuya ii mouma aοη mono kambaŋ so Anutu qama kooliŋ qisiŋ laligowu. Uŋa Toroyanoŋ kondooŋ inaaŋ oŋomakejiwaa so mono welema saama muŋkebu. Mono pondaa uugbiligbili laligoŋ suulaŋ Anutuwaa ejemba so-raaya kuuya yoŋoojoŋ ama kaparaŋ koma qama kooliŋkebu.

19 Noojoŋ kaaŋagadeeŋ kokaen qama kooliŋkebu, “Anutu, giŋ mono qaa kota dindinŋ Pool muna goo Oligaa Buŋa aasaŋgoya ii qaa jetanoŋ jewaatiwaa so jeŋ asariŋ awasaŋkakagadeeŋ nama uukuukuu meŋ oŋomakeba.”

20 Niinoŋ Oligaa Buŋa iikawaajaoŋ ama Anutuwaa jotamemeya eja waŋa koloojento, gawoŋa meŋkejeŋiwaajoŋ ama kambanŋ kokaamba kapuare mirinoŋ rajeŋ. Kawaajaoŋ Buŋa qaa ii Anutuwaa jaanoŋ sokombaatiwaa so awasaŋkakagadeeŋ jeŋ laligomambaajoŋ mono qama kooliŋ laligowu. Kianŋ.

Yeizozo qaa tetegoya

21 Wombo alana Tikikus iinoŋ noo sunduna ano mobuya. Iinoŋ Pombo qokotaŋ gawoŋa membiri-qembiria qaa meŋkeja. Kokanoŋ no-maeŋ ama meŋ ramakejeŋi, ii kuuya inijoro oŋo kaaŋagadeeŋ ii mobu.

22 Nononoŋ nomaen rama laligojoŋi, oŋo sundu ii mobutiwaajoŋ Tikikus wasiŋ mube Efesus oŋoonoŋ kawaa. Iinoŋ kaŋ uluŋkoleŋ meŋ oŋono saanoŋ bonjoŋ laligowu.

23 Maŋnana Anutu ano Poŋ Jiisas Kraist yoronoŋ mono uumeleeŋ alaurunana oŋo luae

qenj uunonj jopagoj ojoma momalaarigia meñ
kotiinjkeba.

²⁴ Ejemba Pojnana Jiisas Kraist kambanj
tetegoya qaa jopagoj laligowuti, Anutuwaa
kaleñmoriañjanonj mono kuuya ojowo eñ eñ
ubaa. Kianj.

**Uumeleembaa Buŋa Tere Soomonongo Gbilia
The New Testament and portions of the Old
Testament in the Borong Language of Papua New
Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Borong long
Niugini**

Copyright © 2002, 2011 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Borong

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 26 Jul 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

63589f8b-9426-5ce2-9520-ca0cf2b65c47